

HETI SZEMLE.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre	— — — — —	3 frt — kr.
Félévre	— — — — —	1 frt 50 kr.
Negyedévre	— — — — —	— frt 75 kr.
Tanítóknak és kézműiparosoknak egy évre		2 frt.

Felelős szerkesztő:

Dr. BUZA SÁNDOR.

A lap kiadója:

A „PÁZMÁNY-SAJTÓ.”

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt illető összes küldemények, pénzek, hirdetések, stb. a „Pázmány-sajtó” címére küldendők. (Deák-tér 29. sz.)
Hirdetések jutányos árban vétetnek fel.

A lap megjelenik minden kedden.

Kath. egyetem szüksége.

A budapesti tudomány-egyetem megnyitása alkalmából mindannyiszor felujul lelkünkben a gondolat, mily szomorúan állunk mi katolikusok a kath. szellemü legfelsőbb oktatást tekintve.

Két egyetem van ez idő szerint az országban: a budapesti és kolozsvári s katolikus szellemünek egyik sem mondható; a harmadik pedig, a most alakuló debreczeni, egészen protestans szellemünek készül.

Pedig az egyik, a budapesti, teljesen katolikus pénznek köszöni eredetét. Pázmány Péter vetette meg annak alapját N.-Szombatban 100,000 frttal s a theologiai és bölcséleti kar felállításával jezsuiták vezetése alatt. És minő czélból? „A kath. vallás fejlesztése s a nemzet harcziás szellemének szelidítése végett.” Pázmány művét aztán tovább fejlesztették Lósy Imre és Lippay György esztergomi érsek 37,000 frttal járulván a jogi kar felállításához. Mária Theresia az orvosi kart állította fel szintén kath. pénzből: a földvári apátság jövedelméből. Ezekhez járultak aztán a többi kath. pénzek: az ország főpapjainak járulékaival éve-

ken át s az eltörölt jezsuiták birto-
kai és alaptökei.

Ezt a kath. egyetemet tette Mária Theresia 1780. márcz. 25-én Budára, II. József császár pedig Pestre.

Miénk, katolikusoké tehát az egyetem Isten és emberek előtt s az a körülmény, hogy a kormányok az állampénztárból éveken át nagy összegü segélyekben részesítették és fejlesztették, az intézet jellegén és a katolikusok jogán az egyetemhez mit sem változtat, már csak jogi elvnl fogva sem: Qui in fundo alieno aedificat, non sibi aedificat. A ki más telkén épít, nem magának épít. Azért ujtják meg a katolikusok évenként tiltakozásukat a főrendi s képviselőházban a jogtalan elkobzás ellen s várják a jövő rendezéstől a jogtalanság reparatioját.

Nagyon sok felmerült kérdés és conflktus kívánja a kath. egyház ügyeinek sürgős rendezését az állammal szemben, de az egyetem kérdése szerintünk talán a legfontosabb ok ez ügyek mielőbbi rendezésére, a többi kath. kérdések megoldásának szempontjából is.

Nincs ugyanis egyetlen felsőbb intézet sem, a mely a kath. egyház számára hitben buzgó kath. intelligencia nevelésére alkalmas volna.

Nem akarjuk mi, hogy a tudomány részrehajlólag és az igazság rovására szegődjék a kath. egyház szolgálatába. Mi részrehajlatlan, igazságon alapuló tudományt kívánunk, mert tudjuk bizonyosan, hogy az ilyen nemcsak nem ellenkezik a kath. hitrendszerrel, de fényesen igazolja és támogatja azt. De vajjon ezt a tudományt hirdetik-e az összes tanárok egyetemeink kathedráin?.. Semmi sem illik jobban legnagyobb részükre, mint Eötvös báró mondása: „Ők nem az igazságból csinálnak tudományt, hanem a tudományból akarnak gyártani igazságokat. Nem az emberi méltóság bizonyosságait keresik, hanem csak okokat, melyekkel brutalitásukat igazolhassák.”

Nagyon sok egyetemi hallgatónak a vallásos család- és alsóbb iskolákból magával hozott hite inog meg, vagy vész ki az ilyen tanárok előadásainak befolyása következtében Budapesten ép úgy mint Kolozsváron. Számos ifjút tudnánk felhozni, kik egyenesen hivatkoznak is eme körülményre, mint hitbeli gyászos hajótörésük okára.

Végtelen fontosságú e kérdés egyházi, társadalmi, sőt állami szempontból is.

Sokat panaszkodunk az intelli-

TÁRCZA.

KOSSUTH LAJOS

90-ik születés napjának ünnepélyén szavalta
BUGYI GYULA.

Szedjétek össze az ős minden virágát,
Mít a bus hervadás keze le nem tépett, —
S koszoruba kötve azzal hódoljatok
Kossuth nagy nevének!
Virág és koszoru hadd fedjék ős fejét,
Melyen a dicsőség fénysugara ragyog,
Hadd takarják el a hontalanság buját,
S a vérző homlokot.

Kilenczven esztendő — majd egy hosszú század
Viharos napjai száltak el felette;
S mit ez idő alatt szenvedett a nemzet
Ő is átszenvedte . . .
S annyi dicsőség, gyász, bú és keserv között
Életének felét hazátlanul élve,
Most is messze ragyog, szívünkben világít
Szellemének fénye.

S látjuk szent alakját messze kimagaslón
Mint óriását egy gyenge törpe kornak;
Igazi nagysága s honszerelme előtt
Milliók meghajolnak . . .
S visszagondolunk az elmúlt nagy időre,
Midőn a rablánczot leverték a népek, —

S a kor, mely szunnyadt, egy rövid nap alatt
Egy századot lépett . . .

Kossuth lángszavára ébredt fel a magyar,
Kossuth öntött belénk hitet, önbizalmat —
A mikor xerxesi hadakkal törtek ránk
Idegen hatalmak . . .
S amidőn elbuktunk, nem hagyott csüggedni,
Nagy nemzetek szívét szerezte meg nekünk;
Kossuthé az érdem, hogy a népek között
Mi is számot teszünk.

Jogért, szabadságért ki sem küzdött többet,
Hazáját még senki nem szerette jobban;
S Rákóczynek sorsát viseli most ő is
Az idegen honban . . .
Denem! Nemondjuk, hogy számüzött, hazátlan,
Mert tőlünk távol él, messze idegenben:
Kit egy nemzet szíve hűen zár magába,
Nem hazátlan, nem, nem!

Dobbanjon meg hát ma minden igaz kebel
E legdicsőbb magyar neve hallatára!
S zárja ezt a nevet buzgó, hő imába,
Áldást mondva rája!
Áldás reád Kossuth, nagyok legnagyobbja,
Hazánk dicsősége, népünk büszkesége!
A te nagy szellemed ragyogjon felettünk
Órök égő fénybe!

Deák Kálmán.

SOKAN . . .

Sokan, midőn leszállt a nap,
S feltűnt a szép csillagsereg,
Járkálva mélan hosszasan
Az égre föltekintenek.

S bámulják a szép tejutat,
A fénypontcskák ezreit,
A holdat, azt a vén anyót
S az ég ezüst fellegjeit.

Szép is e látvány, ritka szép,
Hevül örömtől a kebel,
Miként a nap sugáritól
Kitáru a virág kehely.

Én is, midőn leszállt a nap
S feltűnt a szép csillagsereg,
Járkálva mélan, hosszasan
Az égre föltekintgetek.

De nem a holdat nézem én,
Sem a fény csillagezreket,
Tul tündöklök a mennyhaza,
Hol fellelem majd üdvömet.

A. A.

Csopák Gergely.

Ismered-e őt nyájas olvasó? Nem?
No, nem tesz semmit. Ismerem én. Alacsony
termetű. Elmebeli tehetsége szintugy ala-
acsony. Mindkét tulajdonsága szembeszökő.

Csopák Gergely nem egyetlen a maga

gentia hitközönységéről, kevés buzgalmáról egyháza érdekei iránt. Ime itt a forrása a bajnak.

Mert mit ér az, ha a család vallásosan neveli gyermekét, az elemi és középiskola vallásos szellemű tanításával s gyakorlataival derekasan folytatja a szülői házban megkezdett művet, mit ér mindez: ha épen azon intézet, melynek hivatása volna a legfelsőbb rendű tudomány igaz igéivel betetőzni a vallásos világnézet-, meggyőződés-, jellem-fejlesztés nagy munkáját, még az alapot is megingatja, lerontja és a szilárd hit jótékony, megnyugtató fényét kioltva, helyébe egy hamis tudomány külsőleg kápráztató, de bensőleg értéktelen, ingatag, változó s minden pillanatban más-más alakot öltő csillogásával bódítja el az ifjút.

Ilyen, belvilágában összezavarodott, világnézetében központját és alapját vesztett ébredő szenvedélyeiben a hit nélkül féket nem is ismerő ifjút nagyon könnyű aztán az élet ezernemű csábításainak hatalmába ejteni.

A jellem, mely csak szilárd elvek és alap mellett tartható fenn, a hittal együtt szenvedni egymásután a hajótöréseket.

Az ily generációt aztán nemcsak az egyház siratja, de megsínyli a család, a társadalom és a haza, melynek csak szilárd jellemű, vallásos kötelességet akadályok és külső elismerés nélkül is teljesíteni tudó fia képesek fenntartani és virágzásra emelni.

Nagyon sürgős szükség tehát egy kath. egyetem felállítására. Évtizedek óta foly már a romboló munka, ideje van már az építésnek is.

Értjük azt, hogy egy új kath. egyetem felállítására, mielőtt még az elkobzás daczára is jogszerint sajátunk, a budapestinek visszaszerzése meg nem történik, talán épen e

nemében. Ő is ennek a tula rendén „felvilágosodott” századnak a kiválóképi szülöttje, mint nem kevesen.

Ami más ember fiának sötét, az neki világos, mint a napfény; sőt egy kissé még világosabb.

Nem csoda.

Csopák Gergely a gyomrával gondolkodik és hasból beszél rendesen; vagyis kimondja a szót, még mielőtt megkérdőzné gondolatában. A más szavait pedig nem emésztí meg. De hát ugyan minek? Ha szónokol vagy ír, rendszerint elnyűtt frázisokat használ; oly frázisokat, melyeket könnyű véru, élelmes emberek gondoltak ki a tisztelt publikum becses fülei számára s a melyek — (nem a füleket értem, hanem a frázisokat) — az iskolázatlanokat könnyen tévuttra képesek vezetni.

Csopák uram maga sem látszik azokat átérteni; legalább ezt kell róla föltenni.

De hát ez szerinte nem tesz semmit. Hiszen jól tudja ő, hogy e század kommotos „felvilágosultjai” sokkal pongyolább tudományos készültséggel rendelkeznek, sem hogy komoly gondolkozással foglalkozzanak. Ők szivesebben hallanak, mint gondolkognak. S így elég a hangzatos szó me-

visszaszerzés utjába görditne akadályt.

De ez nem elég ok, hogy beláthatatlan időnkig odázzuk el a dolgot s engedjük fennállani a mind veszélyesebbé váló jelen állapotot.

Igy vagy amugy hozzá kellene fogni sürgősen az ügyek rendezéséhez minden vonalon.

Ha nem szerezhetjük vissza a régi egyetemünket, követeljük vissza belőle szent jogon birt tulajdonunkat s ezzel, meg Bonnznak e célra letett 100,000 frtjával alkossunk mielőbb egy kath. egyetemet és egy évtized mulva más képe lesz kath. intelligenciánknak.

**

*

Iskolát mulasztó mesterinasok és büntetéspénzt fizető mesterek.

A törvény lehető szigorral követeli, hogy minden iparostanuló a kijelölt órákban pontosan látogassa az ipariskolát.

Az esetleges mulasztásért a tanuló mesterét teszi felelőssé, sőt ha a mester nem képes igazolni az elmulasztott tanórákat: annak rendje és módja szerint meg is büntetik.

Szatmáron is nem egy mester érezte e büntetések nem éppen kellemetes voltát; de jól van ez így. Hiába, be kell már egyszer az iparosoknak is látniok, hogy az ipariskolákra fordított áldozatok csak úgy fogják meghozni a jogosan várt eredményt, ha az iparostanulók nem gátoltnak az előadások szorgalmas látogatásában.

Bűnhődjék tehát a mester, ha nincs gondja arra, hogy inasa iskolába járjon vagy még inkább, ha azt a tanulót az iskolába való járástól visszatartja.

Ám, de tényleg úgy van, adatok vannak kezeink közt, hogy többen iparosaink közül pénz birságban marasztaltattak el akkor is, midőn ők a mulasztásnak okai nem voltak.

Hogy-hogy történhetik meg ilyen?

A törvény szüksévasága és a törvényt

részen kimondva. Akadnak elegenden, kik utána indulnak, mint a nyáj a kolomposnak — kullogva. Csopák uram legalább ezt gondolja.

Csopák uram meghasonlott önmagával és az egész látható és láthatatlan világgal. Sokszor voltaképen azt sem tudja, miért él; azért oly feltűnő, ha beszél. Kőd előtte és kőd utána. Szerencse, hogy, mint mondja, fejében ott világol a „modern” fölvilágosodás sustorgó fáklója, mely a XIX. század speeifikus vívmánya.

Igen, mert hát Csopák uram szerint a középkorban az emberek, miként még mostanság is igen sokan, pokoli sötétségben ügetnek. Nem akarnak haladni a modern „felvilágosult” századdal, mely immáron az igazságot nem észszel és hittal mérí, hanem araszszal.

Csopák uram azon kövér hiszembben van, hogy az emberek ő előtte föltétlenül meghajolnak, mint egykor a pusztai vándorzsídók az aranyborju előtt. Azért boszankodik mód felett, ha szavait az emberek csak feliben fogadják „egyszer-egy”-nek; s hogy míg az aranyat manapság is imádják, a borjut nem respektálják.

Csopák uramnak valláselvéi nines-

végrehajtók kérelhetlen ragaszkodása miatt — a törvény rideg betűjéhez.

A törvény ugyanis utasítást ad arra, hogy azon mestereket, kiknek tanulói bizonyos számú órákat mulasztanak és e mulasztást kellő okokkal nem igazolják, büntetni kell.

Most megtörtént az és megtörtént nem egy esetben, hogy a mesterinas a kellő órában eltávozott hazulról az iskolába. Az iskola helyett azonban a fiu nyakába vette a várost és csinált magának egy — jó órát. A mester egész nyugodtan volt, azt hívén, hogy tanulója az iskolában szedi magába a tudnivalókat. Egyszer csak citálják a városházához. Szeme-szája elámul, mikor a mulasztási naplóból ráolvassák a szentenciát, hogy az ő tanulója ennyi meg ennyi órát mulasztott.

Nos, most mivel védje magát a lelkiismeretesebb mester is.

Azt mondja, hogy uram én pontosan elküldöttem a tanulót. Nem tehetek róla. Hja, ezt mindenki mondhatja. Elhivatják az inast. Lehet, hogy némelyik — kitelik ám ilyen is — gazdájának szemébe vágja: de bizony nem küldött. Lehet, hogy bevallja a valót, hogy bizony ő így meg úgy.

Mi itt egy pár tényleges esetre hivatkozunk. Mikor a tanuló nyíltan kimondotta, hogy bizony — a mester ur nem hibás.

És mi történt?

Szelidebben, de rámondották az ítéletet.

A fellebezés sem ért semmit.

Fizetni kellett.

Hát ez egyszerűen így nem maradhat. Ez nem igazság. Maguk a törvényt végrehajtó közegek mondották e sorok írójának, midőn ez ügyben felvilágosítást kért, hogy nehéz szívvel büntetnek ily esetben, de mig módot nem találnak a kellő ellenőrzésre — így lesz.

Nohát ezt a módot megkeresni és megtalálni az iparosok saját jól felfogott érdeke kívánja.

Oda kell a dolgot irányítani, hogy a mesternek minden egyes alkalommal legyen módja meggyőződhetni arról, hogy az inas csakugyan — iskolában volt.

nek, bár a többi között ő is született tagja egy felekezethöz.

Valaha, gyermek- s ifukorában nemcsak valláselvéi, de ilyes érzelmei is voltak, de bizony azok már levedlettek, elkoptak.

De ez sem tesz semmit, mert ő ezen is segít. Ő maga alkot önmagának vallást, mely abból áll, hogy higgyen ki-ki kényelmes tetszése szerint amit akar s ha netán éppen semmit se hinne is, az se baj. Csak álljon a kor „szívonalan” különben. Ezt ajánlják vele együtt a „felvilágosultak” hirlapjaikban és könyveikben hosszában és széltében.

Emellett szent kötelessége minden egyes embernek lelkesülni, ha mindjárt csak pusztá szavakkal is a drága hazáért, a melyért eddig, — ha ő maga nem is, — de igenis annyi más igaz magyar onta vért. Az meg tiszta dolog és így Csopák uramnak mondanía sem kell, hogy a társadalmi, felekezeti és családi béke csak is úgy tartható fel, ha kivétel nélkül minden egyes ember az ő elveit fogadja el s külön, privát meggyőződéséről kukkanni se mer.

Ily értelemben kell felfogni a modern század dicső jelszavát: a szent szabadságot, mely egyedül egyesítheti Csopák

Miképen és hogyan? Ez egy közös megbeszélésnek lehet és kell hogy legyen tárgya. Ellenőrző könyvecske vagy más valami — ebben az iparoskolai tanító urnak is segítségükre lesznek a mestereknek.

Az ügy mindenestre megérdemli, hogy felőle iparosaink komolyan gondolkozzanak.

X.

A hercegprimás pásztor levele.

— A komáromi hadüzenet alkalmából. —

Szeretet testvérek! Több oldalról értesülök, hogy a közelebbi napokban fölmerült, egyházunkat mélyen sértő esemény miatt igen föl vagytok háborodva.

Elismerem és átérzem, szeretett testvéreim, hogy nehéz időket élünk.

De épen válságos viszonyok között szükséges az, hogy a nyáj az ő pásztorára nézzen, szavára figyeljen. Ezért szölok testvéri szeretettel hozzátok.

Van-e okunk félteni egyházunkat?

Nincs.

Nem hangzanak-e felénk az ur e szavai: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam et portae inferi non praevalebunt adversus eam.

A rendíthetetlen sziklán épült egyházat kétezer év óta szakadatlanul ostromolják az anyagi és szellemi erő mindennemű fegyverével és ma is szilárdan, diadalmasan áll, állani fog a világ végezetéig.

Ha az Ur egyházát az eddigelé leg hatalmasabbnak ismert római államra bizza, ugyan mi lett volna egyházából? Szépen elenyészett volna a világbirodalommal. Szentegyházunkat nem kül-, nem anyagi erő s nem emberek, nem mi gyarló szolgálói, nem államok tartják fenn, hanem maga az Isten.

Ez a mi hitünk! Ez a mi erőnk!

„Deus est fortitudo mea, quem timebo?”

Én tehát egyházamat nem félttem. De félttem nemzetemet, melynek mint egyházamnak, örök fenmaradásra isteni ígéret nem adatott.

Neki Isten csak e földet adá, melyen élnie vagy halnia kell s ha meghalt itt, meghalt a világnak örökre.

urammal, rang, vallás és kor különbség nélkül ezt a buta világot. Mert hát tudni kell, hogy Csopák uram magának tartja föl a jogot, hogy szabadon gondolkozzék, beszéljen és tegyen. Aki másképen merészel cselekedni, annak jobb lett volna nem születni.

És méltán. Mert Csopák uram felfogása szerint a szabadság nem közös java ám az embereknek, hanem csak öneki s egy némeleyneknek, kik ő vele, habár meggyőződésük ellenére, egy értelemben gondolkoznak és cselekesznek. Akik nem így gondolkoznak és nem így tesznek, azok, mint Csopák uram szent meggyőződéssel és pihent észszel állítja: obskuránsok, bigottok és sötétben huhugó baglyok; többek: ellenségei az alkotmánynak, sirásói a hazának, felforgatói a társadalmi, családi és felekezeti békének; sőt még ennél is többek: valóságos erkölcsi mérgekverők, gyilkosok és gyújtogatók; ezt beláthatja úgy a magyar, úgy a román, mint a tót.

És Csopák uram — eme fennkölt, nemes, békeszerető, türelmes és nagylelkű nyilatkozásai után, melyeket ő a szent szabadság nevében, tehát közvetlen megbizásból tár a szétszórt „közvélemény” elé, —

S ha mi oly érdes hangon szólunk, mint hozzánk, illetve ellenünk szólta; ha oly erősen támadunk, amint bennünket megtámadtak e napokban, az amugy is ingerült kedélyeket annyira felizgatjuk, hogy hazánkat csakugyan könnyen veszélybe dönthetjük.

Épen ezért az igatottság jelen napjaiban meg kell kétszerezni éberségünket, fokozni mérsékletünket, az okosság fegyverével vértetni mellünket és az erősséggel edzeni lelkünket.

Az erősség, e sarkalatos keresztény erény, nemcsak tetteben, hanem türelemben is nyilvánul.

Emlékezzetek meg az Urról, ki elfogatásakor védelmére fegyvert rántó tanítványaihoz szólott: „Tedd hűvelyébe kardodat!”

Agebatur jam non de agendo et aggrediendo, sed de sentiendo et patiando.

Azért kérlek benneteket: őrizzétek meg az erősség, az önmeggyőzés szellemét, hogy e harczi napokban is pax Christi exultet in cordibus vestris.

Legyetek meggyőződve, hogy állásomnál fogva ott, ahol nemcsak jogom, de kötelességem is egyházunk és hazánk érdekében szólni, hallgatni nem fogok.

Várjuk be tehát Istenbe vetett bizalmunkra, ügyünk igazságosságára támaszkodva, nyugodtan a dolgok további fejlődését.

Erősödjöttek meg Krisztus kegyelme által a béke malasztjában s nem hallgatva felbuzdult érzéseitekre, jogos felháborodástokra — nyugalmatokat el ne veszítsétek.

A szeplőtelen szűz Anyának, hazánk védő asszonyának segítségé oltalma legyen velünk e nehéz időben.

Budapest, 1892. szeptember 8-án.

Kolos, s. k. érsek.

Óvónő-képző intézet Szatmáron.

A szatmári irlalmas-nének kolostorában folyó hó 25. napján óvónő-képző intézet nyitattik, mely a kisdédóvásról szóló, 1891. XV. t.-cz. 34. §-a szerint két évi tanfolyamból áll. A vallás- és közoktatásügyi m. kir.

öntudatos önelégültséggel hajtja le fejét, mint az alkotmány és haza mentora, a társadalmi, felekezeti és családi béke restaurátora, s egy füst alatt tiszteletre méltó konzervátora és pedig: egyszerre és mindenkorra.

Álljátok azért körül őt mindnyájan, ti másképen gondolkodó obskuráns emberek, bármint vallásu, állásu és tudományal bíró halandók legyetek; álljátok körül Csopák uramat és vegyétek körül szájatott bámullattal, melyet ő méltán megérdemel és emeljetek neki, addig míg eleven, hozzá méltó szobrot, nagyobb, mint a minő a nagy Kölcseyé Szatmár piacának kellő közepén. Legyen a Csopák uram neve, nevéhez méltó műkövel megörökítve (a mennyire ezt az idő és kő természete engedi,) örökre, mint a haza egyedüli boldogítójának, a szabadság legkörtesebb szószólójának s a mi fő: a társadalmi, családi s felekezeti béke a szszekurálójának, hogy legyen kit csodálnia egyszerre és mindenkorra ennek a butaságban megrögzött világnak.

Jukundtán.

nagym. miniszternek 29,973—1893. sz. a. kelt rendeletével kiadott szabályzat 10. §-a szerint az óvónő-képző intézet I. osztályába oly kifogástalan előéletű nők vétetnek föl, kik

a) 14-ik életévüket betöltötték, de a 40-ik életévet még meg nem haladták.

b) a polgári vagy felsőbb leányiskola IV. osztályát nyilvános tanintézetben sikerrel végezték, vagy a megfelelő tananyagból jó eredménnyel felvételi vizsgálatot tesznek.

c) Tiszta hanggal és jó zenei hallással bírnak.

d) A kisdédóví pályára alkalmasak, egészségesek és ép eszűek.

A növendékek felvétele f. hó 23. és 24. napján d. e. 10—12-ig fog történni a nevezett kolostorban levő igazgatói író-szobájában. Ekkor fognak tartatni a felvételi vizsgálatok is, melyek a polgári leányiskolák tantervében megszabott anyagra terjednek ki.

Tanítási díj egész évre 12 frt.

Fölvivatnak a felvételt szándékozók, hogy a mondott napokon és helyen alulírott-nál jelentkezzenek, magukkal hozván keresztlevelőket és iskolai bizonyítványukat.

Kelt Szatmárt, 1892. szept. 17.

Dr. Steinberger Ferencz,
igazgató.

Hazánk.

A főváros képviselő testülete Kossuth Lajost Budapest diszpolgárává választotta meg.

Az országgyűlés mindkét házának szeptember 26-án tartandó első ülésén fogják felolvasni a miniszterelnök átiratát, melyben felhívja az országgyűlést, hogy válassza meg az október elsejére összehívott delegáció tagjait. Ő felsége a delegációkat október 3-án fogadja. A közös költségvetés 1893. évre négy millió forinttal több kiadást irányoz elő, e többkiadás nagyrészt a technikai csapatok újjászervezésére fordíják. A képviselőház a delegációk ülése alatt nem fog érdemleges tárgyalásokba bocsátkozni, ellenben a pénzügyi bizottság ez idő alatt elintézi a költségvetést. November közepe előtt aligha lesz érdemleges ülése képviselőháznak.

Apponyi Eperjesen. Apponyi Albert gróf több nemzeti párti képviselő kíséretében, szombaton a szepességről Eperjesre érkezett. A vasutnál nagyszámu közönség fogadta és üdvözölte a nemzeti párt vezérét, ki innét a Sas fogadóba ment. Este nagy térsasvacsora és fáklyásmenet volt. A társas vacsora után Apponyi nagy politikai beszédet mondott, melyet a közönség nagy lelkesedéssel hallgatott végig.

Meddő magyarosítás a templomokban. A nagy-károlyi eset alkalmából írja a „Magyar Állam“-nak Várossy Gyula ismert író a következőket: Krassó Sz. megye székhelyén, Lugoson, háromféle nyelv dominál: a román, német és magyar. Magyarul a hivatalnok-világ s néhány beköltözött család beszél. A többi — 4—5000 németül, 7—7000 románul — nem érti hazánk nyelvét. A hazafias minoriták, kik a r. k. plébániát látják el, mégis megtették, hogy minden harmadik vasárnapra magyar sz. beszédet tartanak s minő publikum előtt? Midőn fölkért szónokként, mint vendég, szószerkeleptem, az elég tágas templomban alig akadt meg a szemem 10—15 hallgatón, míg a többi, (vagy kétszáz!) német imádságos könyvét

kitárva, bosszus pillantásokat lövelt felém, hogy miért háborgatom őket tőlük nem értett szavaimmal ájtatosságukban! De azért a három hetenként megújuló magyar szt. beszéd még mindig megtartatik s bár a magyar közönség éppenséggel nem szaporodik, mégis hallani hangot, mely a magyar sz. beszédet. Ugyanekkor el nem hallgathatok egy mulatságos esetet. A helybeli ágostai val. lelkész Chován Zsigmond tiszta németajku hivei közé behozta a hónap első vasárnapján való sz. beszédet. A hazafiságban ő is haladni akart. Az első vasárnapra gyönyörű beszédet dolgozott ki, hadd lelkesüljön a két reformált valláson levő intelligencia! A paraszt és iparos ugy sem érti, nem is fog eljönni, legalább az urak halljanak valami érdekeset. Füllép a szószékre: Kedves hiveim! szétnéz, egyetlen egy embert sem lát. Sajnálván a szép beszédet, a másik hónapban is azt akarta elmondani. Tisztelt gyülekezet! — szétnéz és szeme egy száll halgatón akad meg. S mint említi, ama szép beszédet, melyet közvasárnapokon a magyar gyülekezetnek szánt, magyar gyülekezet híjával évek óta nem tudja elmondani. Rajta szóról-szóra beteljesedett az Ur szava: hat nap munkálj, a hetediken pihenj meg, — ő akarata ellenére kénytelen pihenni az Ur magyar présikációs napjain. A minorita atyák is majd így állanak. A tanulság ebből nem az, hogy a papot szidjuk, hanem igenis az, hogy a család és iskola neveljen magyar nemzedéket, mely aztán megérthesse a magyar sz. igét.

Harcz a medvével. Mirkopolje zágrábmegyei faluból írják: Fak János odaváló paraszt mult szombaton reggel kiment az erdőre, fát vágni. Vagy fél óráig dolgozott már, mikor egyszerre esőtörtést hallott a sűrűben s csakhamar egy óriási medve bukkant eléje. Mielőtt védelemre gondolhatott volna, a fenevad megragadta lába ikráját és lerántotta a földre. A következő pillanatban a szegény ember a medve hatalmában volt. De azért nem esett kétségbe. Baltájával, melyet még mindig kezében tartott, vagdosni kezdte az állat fejét; a medve az első csapásra felbőszült és leharapta a szerencsétlen jobb kezét. Fak János most látta, hogy nincs többé menekvés s Isten irgalmába ajánlotta lelkét. A mozdulatlanul imádkozó embert a medve holtak vélte s egy kicsit eltávolodott tőle. Fak felhasználta ez alkalmat és megmaradt balkezebe ragadva a baltát, egy kétségbeesett erejű csapással kettéhasította a fenevad koponyáját, aztán elájult. Pásztor-emberek egynehány óra mulva találták meg a döglött medve mellett. Sebei oly sulyosak, hogy aligha épülhet fel.

Külföld.

Ausztria. A hivatalos lap esti kiadása egészen hivatalos formában jelenti, hogy Ausztria-Magyarország határait átlépte a kolera és pedig Oroszország felől. Krakó Podgorze nevű elővárosában ugyanis négy haláleset fordult elő, melyeknél kétséget kizárólag konstatálták a kolerát. A város környékén minden intézkedést megtették a veszedelem meggátolására.

— **Hamburgban,** mint táviratban jelentik, tegnap déltől ma délig 276 megbetegedést és 136 halálozást jelentettek be. A megbetegedések száma tegnap valamivel szaporodott, ma már azonban valamivel kedvezőbbnek mondják az orvosok a helyzetet.

Jeruzsálem. Augusztus 23-án robogott be a szent városba a legelső vonat. A város lakói arabok és törökök, zsidók, keresztények, valamennyien kitódultak a még épülőben levő pályaudvarba, hogy megbámulják a hallatlan csodát. Kimondhatatlan kíváncsisággal nézték a gőzkocsit, hogyan megy majd előre, majd hátra, hogyan huz maga után egész sor kocsit, a nélkül, hogy ló, számár teve volna elébe fogva. Egy kilenczven éves zsidó anyóka félelemtől eltelve, elrohant a szörnyű helyről és azt kiabálta, hogy ott az ördög ütött tanyát. Egy csapat elszánt arab suhancz azonban nem ijedt meg az anyóka kétségbeesett kiáltásától, hanem bátran a közelébe ment a gőzkocsinak. A szörnyű jövevény ebben a pillanatban éleset füttyölt, sötét füstöt és sivitó gőzt okádott s a bátor suhanczok „Ma sah allah!” kiáltással, holtra ijedve követték a jámbor anyóka példáját.

Svájcz. A svájci Einsiedeln városban a katolikusok népgyűlést tartottak, mely a nagy németországitól annyiban különbözik, hogy nem általános fölhívás útján, hanem képviseleti alapon ül össze. Rendezi pedig az ugynevezett Pius-egylet, Svájcz legerősebb kath. egylete, melynek az egész országban vannak sok taggal rendelkező fiók-egyletei, melyek évenként bizonyos számú képviselőket küldenek az országos gyűlésbe, hogy megbeszéljék az ország kath. vonatkozású kérdéseit. Az idei nagyülésnek munkaprogramja a következő: a modern népiskolák a tulterhelés által veszélybe ejtik az ifjúságot; a sz. Mária-tisztelet pedagógiai befolyása az ifjúság szivképzésére; a negyedik parancsolat s a családi nevelés.

Spanyolország. A spanyolországi katolikusok III. nagygyűlése f. é. október hó 19-én fog megnyílni Sevilleben és 5 napig fog tartani. A jelentkezők száma után ítélve ez a nagygyűlés is igen látogatott lesz; a jelentkezők közt találunk több püspököt is.

A két utóbbi hó folyamán ismét szép számú misszionárius indult ki Barcelonából a tengereken tulra. Elindult pedig 9 Jézus-társasági atya a délamerikai szabad államokba; 12 Jézus-társasági atya a sz. Fülöp-szigetekre; ugyanide indult utnak 16 Ágoston- és 12 Ferenczrendi atya is.

Franciaország. Paszteur hírneves tudós, ki a veszettség elleni gyógyszer oltás útján feltalálta, — amint ő maga jelenti, feltalálta a choleraának is ellenszerét, szintén oltás útján. Az oltás nem használ a már kolerában esett betegnek, de az egészséget biztosan megvédi a kolera ellen.

Olaszország. Mi lesz háboru idején a pápával? A „Civiltà Cattolica“ legutóbb megjelent számában igen érdekes értekezést közöl e kérdésről: „Mi lesz háboru idején a pápával?” Az értekezés lényeges tartalmát a következőkben ismertetjük: Az olaszországi jogászok túlnyomó többsége azon véleményénél adott kifejezést, hogy háboru idején hatályát veszti a garancia-törvény. Ha a háboru legalább eleinte kedvezően indul meg Olaszországra nézve, akkor szabadon elúzhatnak az ellenséges hatalomnak a Szentszék-nél hitelesített diplomáciai képviselőjét, feloszlatják a pápai őrséget s olasz királyi katonákkal helyettesíthetik őket s eltilthatják, hogy a pápa ne közlekedjék a hadatviselő hatalom kormányával. Így aztán a pápa semmi összeköttetést sem tarthat fenn azon azon országgal, mely háboruba keveredett Olaszországgal s szabadsága az olasz kor-

mány önkényének esik áldozatul. De mi történik, ha a háboru az olaszok hátrányára üt ki? Azt csak a jó Isten tudja: de annyi tény, hogy igen rossz napok várnak a pápára. A „Civiltà Cattolica“ elérkezettnek látja az időt, hogy e szörnyű eshetőségre külön is felhívják az olaszországi és külföldi hívő katolikusok figyelmét. Ezt az eshetőséget jó lesz, mondja e lap, külön tárgyalni a katolikusok nagygyűlésein. — Különösen az osztrák és németországi katolikusok nagygyűlésein kellett volna ezt az ügyet tárgyalni; mert — így folytatja — a hármasszövetség által a németek és osztrákok sokat érhetnek el az olasz kormányánál. Végül a „Civiltà“ következő javaslatot teszi: Háboru esetén, ha ennek szüksége beállana, a német birodalom és Ausztria-Magyarország egyesült megszálló csapatot küldjön a Vatikánba a pápa szabadságának védelmére. A Vatikán territoriumát valamennyi hatalom semlegesnek nyilvánítván, még az Olaszországgal hadat viselő hatalom is védelmet nyújtana a Vatikánnak. — E terv most élénk megbeszélés tárgyát képezi az olaszországi kath. sajtóban; czélszerű lesz, ha azzal Olaszország határain túl is behatóan foglalkoznak.

Angolország. Az egyház elválasztása az államtól. Gladstone miniszterelnök egy nagy fontosságú nyilatkozatáról ad hirt egy londoni távirat: „Gladstone Carnarvonban beszédet mondott, amelyben kifejtette, hogy noha az ir kérdés megoldása sürgőssé vált, még sem lehet majd a legközelebbi ülés-szaktól az egyháznak az államtól való különválasztását elhalasztani. Elérkezett az idő, amelyben a teljes vallásegyletlőség előnyös lesz valamennyi felekezetre, néposztályra (s magára a birodalom benső békéjére is.” — Az angol kormány fejének ez a kijelentése bizonyára nagy meglepetést fog kelteni angol hittestvéreink körében: mert az anglikán „államvallásnak“ az államtól való elválasztása lerontja az utolsó vedfalakat is, melyek ez egyház supremáciájának biztoitására — az angol alkotmányban még fenmaradtak.

Orosz-Lengyelországban összeesküvést fedeztek fel a csár ellen. Az összeesküvőknek az volt a czélja, hogy a czárt legközelebbi varsói utja alkajmával, dinamittal ölik meg. A rendőrség az összeesküvés gyanuja miatt, mintegy 200 embert letartóztatott. Az elfogottak tagadják, hogy a tervezett merényletről tudomásuk volna.

Nagy feltűnést kelt a diplomáciában, hogy Carnot köztársasági elnök, külügyminisztere kíséretében, meglátogatta Giers orosz külügyminisztert, a ki most állítólag „egészségi okokból“, francia fürdőket használ. Carnot elnök több óra hosszat tanácskozott az orosz kancellárral s büszkén jelentette neki, hogy Franciaország nemcsak a papíron, de tényleg is öt milliányi hadsereg fölött rendelkezik, háboru esetére.

Szerbia. A radikális pártnak kotmányról való letaszítása, és a liberális pártnak kormányra való jutása olyan világos helyzetet teremtett Szerbiában, melynek vége aligha nem forradalom lesz. Szörnyen bántja a radikális pártiakat az, hogy bár ők vannak többségben, még pedig nagy többségben az országházban, s mégis a kisebbségből alakított a kormány. Mindenütt gyűléseket tartanak s zavargásokról is érkeznek hírek.

Vidék.

— **Sárköz.** A mult napokon Csele Miklós, ügyes kis fiu, szüleinek udvarán be-

leesett a kutba; kiáltását senki sem hallotta meg s ő fogta magát, nem várva be a „mentőegyesület“ tagjait, saját emberségéből szépen kikapaszkodott belőle, természetesen nyakig vizesen.

— Szeptember 17-én délután 1 órakor ismét megszólaltak a vészharangok, ismét tüzeset volt; Kurpé Mihály gazdának kertjében gyult meg egy boglya széna s az iszonyatos hőségben és szárazságban egy kis szél mellett vége lett volna a község egész felső részének, ha a tüzoltók, csendőrök s a multkor leégett házak fölépítésével foglalkozók gyorsan a helyszínén nem termetek volna.

— Alig oltották el a tüzet, már újabb szerencsétlenség híre járt; Angi Sámuel tíz éves kis fiát a mezőn homlokra rugta a ló; azonnal beszállították a községbe s derék körorvosunk, Teltseh Róbert, gondosan bevarrta sebeit; megmaradásához remény van.

— **Szinyér-Váraljáról** tek. Papolezi Béla ur 5 forintot küldött a sárközi róm. kath. plébánosnak a tüzkarosultak javára; Isten áldása legyen a szép tett julalma!

— **Nántü.** Az első szüret Nántün és Rákos-Terebesen. Három évvel ezelőtt volt környékünkön az utolsó amolyan szüretféle s hála az Égnek most már azt irhatom, hogy három évi munkálkodás után — az új szőlő-plántálás is nyújtott némi szüretet. Folyó hó 16-án s 17-én szedték le Nántün és Rákos-Terebesen az urasági szőlőben az öntermő madeiráról a termést — miből biztosan fognak 3 hektolitert szürni; később jó szedés alá a zsáké s ez szintén fog annyit eresztetni.

Most az a kérdés merül fel: minő bora van a madeira szőlőnek? Hát erre csak azt felelhetem: oly édes, oly nagyszerű, a minőt soha életemben nem izleltem. — Így nyilatkozott Szájbel őnagysága is, ki a szüret alkalmával szerencsételtet bennünket látogatásával s így nem csoda, ha nagy kedvet kapott a madeira tenyésztéséhez. És kérdem, ha a madeira bora must állapotban oly kitűnő, minő lesz még kiforrás és többszöri lehuzás után!? De meg kell jegyezni, hogy bár e szőlőfaj korán érő — nem lehet tagadni, hogy borának mostani különös kitűnőségét — az ideai rendkívül kedvező időjárásnak köszönheti.

Együttal nem mulaszthatom el, hogy a két öntermő zsáké és madeira előnyeit és hátrányait fel ne tüntessem. A zsáké bőven terem, nagy fürtöket hoz, de bogyója kicsiny, husos, kevesebb levét ereszt általában hason mennyiségben, mint a madeira. A madeira szintén sok, de kis fürtöket terem — bogyója mogyorónyi nagyságu — bora főleg ez évben non plus ultra — a filloxerával mindkettő daczol, a madeira még a téli hideggel is.

Hát az ojtott szőlőről hallgat a krónika? Az urasági szőlőben a mult évben kezdték az ojtást — az idén curiosumból néhány tőkét termés alá bocsátottak s ezek némelyikén olyan fürtök is vannak, melyek sulya megüti a kilót egyenkint. A bakator oly édes, hogy édesebbet kívánni már lehetetlen — a bogyók sokkal nagyobbak, mint azelőtt voltak; pedig az ojtógaly nem valami különös faj.

Nántün új szőlőjök van már az egyes gazdáknak is, kik közé csekélységem is tartozik; csak hogy mi egy évvel később kezdtük s az a főbajunk, hogy nem igen vannak még gyakorlott ojtóink; népünk még érzéketlen az ojtástanulás iránt, — az

én egyik szőlőmben egy suhancz majdnem ezerig ojtott s mégis csak 460 uj tőkém van. Jövőre több és gyakorlottabb kezekről kell gondoskodnom! Igaz, hogy a költségtől előre félek, de a megkezdett nagy munkát mégis csak szeretném befejezni.

Végül felemlitem, hogy már egyszer irtam „Az új szőlő plántálás érdekében Nántüről“ — később e czim alatt: „Ébredjünk szőlősgazdák“. Mindkét cikkemben buzdítottam a tisztelt közönséget az új plántálás megkezdésére, — akkor még nem ismertem az eredményt. Most ezt már látva — harmadszor is vagyok bátor ébresztő szavamot hallatni: fogjon hozzá mindenki, ki a fáradságot és költséget nem sajnálja — az áldást majd várjuk az Egektől. Makutz Bálint.

— **Técső.** Szeptember 18-án tartott lóverseny következőleg folyt le: Volt nevezés Viskről 7. Técsőről 25 I. futam. Távoltság 1600 méter, futott 6 ló, dijak 5, 2, 1 arany. Elsőnek érkezett Mészáros Zsiga, Ruznyák Zsiga másodiknak, Igyártó József harmadiknak.

II. futam. Távoltság 1700 méter, futott 5 ló, dijak: 6, 2, 1 arany. Első lett Varga Lajos Técső, második Pogány Feri Técső, harmadik Ötvös Pál Viskről.

III. futam. Távoltság 1800 méter, futott 6 ló, dijak 7, 2, 1 arany. Az első díjat nyerte Csoba József Técső, Kékesy János másodiknak Técső, Ruznyák I. harmadiknak Técső.

IV. futam. Távoltság 2000 méter, futott 5 ló, dijak 8, 2, 1 arany. Első díjat Rettegi Imre Técső, másodiknak Varga Bálint Visk, harmadiknak Batizi Imre Técső.

V. futam. 2000 méter távoltság, futott 5 ló, dijak 10, 2, 1 arany. Elsőnek érkezett Szabó Bálint Técső, Lajos András másodiknak Técső, Varga Bálint harmadiknak Visk.

VI. futam. Távoltság 2000 méter, futott 5 ló, dijak 20, 2, 1 arany, saját tenyésztésű lovaknak. Első lett Gez István Técső, második Baló Bálint, harmadik Szirmay József Visk.

Nyerők versenye: Távoltság 1000 méter. Az I., II., III., futam leggyorsabb lova 3 darab arany. A II., III., IV., futam leggyorsabb lova 3 darab arany. Itt az első futamnál elsőnek érkezett Mészáros Zsigmond, a második futamnál pedig Boló Bálint. Az uri versenyre Ujhelyi Vitkai Sándor lova és Jármny János lova állott ki. Az elsőnek aki nyertes lett, a jutalma 100 frt értékű ezüst tintatartó.

Az egész lóverseny nagy érdeklődés mellett tartatott, s alapos kilátás van reá, hogy Pogány Ödön főszolgabíró urnak ezen kezdeményezése állattenyésztésünknek kedvező lendületet ad. E. A.

— **Bukovinka** (Bereg megye.) Hortsák Iván 60 éves gazda f. hó 10-én 26 éves fiát egy darab fával agyon üötte. A meggyilkolt fiatal ember már nős volt; szegény felesége siratja. A gyilkos apát 12-én kísérték be a csendőrök a munkácsi járásbirósághoz.

— **Szolyván.** A szolyvai róm. kath. hívek e hó 11-én Vodicska Imre plébános előnklete alatt gyűlést tartottak, a melyen egy templom felépítését határozták el. — Tekintettel arra, hogy rendelkezésre álló anyagi ereje e célra elégtelen, a közgyűlés ez ügy támogatására úgy a vármegye főispánját, mint a grófot fel fogja kérni s e végből kebelől küldöttséget alakított.

Mi ujság?

— **Püspökünk őméltósága** f. hó 17-én reggel Keszler Ferencz és Hámon József kanonokok kíséretében Nagy-Dobosra utazott, hogy ott a br. Perényi Péter által emelt diszes kápolnát megáldja. Őméltósága kíséretével ebédre Gáspárdy Rudolf főhergyarmati esperes-plébános vendégszerető házában lett fogadva és csak a délutáni időben érkezett a nemes bárói család körébe. A kápolna megáldása után püspök urunk őméltósága évenként megtartott kegyeletes szokása szerint Mária-Pócsra megy, hogy ott ájtatosságát végezze.

— **Kossuth Lajos** nagy hazánkfia születésének 90. évfordulóját mult vasárnap ülte meg városunk közönsége. A Deák-tér és utczák ez alkalommal lobogó diszt öltöttek. A tulajdonképeni ünnepély d. e. 3/411-re kezdődött a városházának a Deák-térre néző oldalán, az egybegyült számos ünnepelő közönség énekével, Kölcsey Hymnásával. Ezután a közönség zajos tetszése közt Bugyi Gyula szavalta el lelkesen Deák Kálmánnak hangulatteljes szép költeményét, melyet lapunk tárczája hoz. A dalegyesületnek szépen előadott Honfidala, és a Kossuth-alap létesítése iránt aláírásra felhívás után Csoma Imre ügyvéd tartott egy hosszú, tartalmas előadó művészet szépségeiben bővelkedő beszédet a közönség éljenzése között emelve ki és méltatva Kossuth Lajos érdemeit; mire a közönség élénkelvén Vörösmarty szózátát, emelkedett hangulatban szétoszlott. — Este 7 órakor a „Vigadó“ termei alig voltak képesek befogadni a társadalom minden osztályából ünnepi bankettre összegyűlt férfi és női közönséget. A fényes estélyen az első lelkes felköszöntőt dr. Farkas Antal ügyvéd mondott a király ő felsége s azután az ünnepelő Kossuth Lajosra, Kótay Lajos szép beszédben szintén Kossuth Lajost élteté, melyen mintegy 140-en vettek részt; méltó befejezése volt az azon napi ünnepélyeknek. Másnap hétfőn a szatmári ev. ref. templomban és szatmári és németi gör. kath. templomokban tartattak hálaadó isteni tiszteletek szépszámú közönség részvételével.

— **Füzy** Szaniszló, az irgalmas-rend tartományi főnöke a helybeli rendház látogatása végett f. hó 19-én városunkba érkezett.

— **Szatmárvármegye** főispánja újabban gróf Teleky Gézátt emlegetik, kinek kineveztetése mindenesetre szerencsés esemény volna, akár a kiváló férfi kormányzási jártasságát, akár társadalmi téren népszerűségét tekintjük.

— **Ellenőrzési szemlék.** A nem tényleges állományu honvédek számára okt. hó 4. és 5. napján reggel 9 órakor a laktanyában — továbbá a Szatmár város területén tartózkodó közös hadseregbeli nem tényleges állományu legénység számára okt. 8. 9. és 10. napján reggel 9 órakor az u. n. „Ferencz-József“ laktanyában ellenőrzési szemlék tartatnak. A megjelenésre kötelezettek mulasztása a katonai fegyelmi szabályok szerint fog büntettetni s ezen kívül a honvédek nov. 9. és 10-én, a közös hadseregbeliek nov. 18-án tartandó utó-ellenőrzési szemlén lesznek kötelesek megjelenni.

— **A szatmári férfi-dalegyet** saját pénztára és a szatmári nőegylet javára f. hó 26. és 27-én esti fél 7 órakor a városi színházban színelőadással és élőképekkel egybekötött hangversenyt rendez, melyen több főrangú urnő is részt vesz. A hangversenyen Farkas

János hegedűművész ur, Hubay tanítványa, is közreműködik. Az előadásokra jegyek mai naptól válthatók Toldy István ur üzletében. Helyárak: alsó páholy 6 frt, felső páholy 4 frt, a többi árak a régiéek.

— **A helybelli gőzmalom** ismét igazgatót cserélt; a nem rég óta működő igazgató alatt nem sikerült a társulat anyagi ügyeinek felvirágoztatása s jó karba hozása. Mint értesülünk az igazgatást **Losonczy József** kereskedő vette át, a kinek ismert erélye és szakképzettsége mindenesetre a gyár szebb jövőjét biztosíthatja.

— **Városunk** 1893. évi költségelirányzata elkészülvén, legközelebb kerül a városi képviselő testület elbírálása alá. Az új költségelirányzat, melyben már az új pénznem szerepel, 476.827 korona s 90 fillér rendes s 242.380 korona 10 fillér rendkívüli kiadást tüntet föl a 354.606 korona 42 fillér rendes s 220.601 korona 58 fillér rendkívüli bevétellel szemközt. Az előirányzat szerint, melyet a gazdas. szakosztály is letárgyalt, a hiány 82% póttadóval fog fedeztetni.

— **A Szatmárhegyen** a mult napokban az ellenőrzés és vizsgálatok hiányossága mellett egy lépfenébe esett szarvasmarha vágatott le és méretett ki; két ember, a ki a husból evett, rövid idő alatt meghalt, a többiek megbetegedtek. A vizsgálat fogja kideríteni, kit terhel a bajok miatt a felelősség.

— **Névváltoztatás.** Braun Gyula helybeli lakos vezetéknevének „Bartá“-ra kért változtatását a belügyminiszter megengedte.

— **A kolera-járvány elleni óvintézkedés** tárgyában a városi tanács a következő hirtetményt bocsátotta ki 6459. szám alatt: „Tapasztaltatott, hogy a közönség a hatóságilag elrendelt fertőtlenítést vagy nem az előírt módon, vagy pedig egyáltalán nem teljesíti. Minthogy pedig a mindinkább közelgő ázsiai kolera-ész lehetősége elhárításának legfőbb eszköze a fertőtlenítésnek pontos és megfelelő módoni végrehajtása, — a tanács, a midőn egyrészt felhívja a közönséget, hogy a jelzett fontos közegészségi érdek megóvása végett, a hatóság által úgy általában, mint különösbbe a fertőtlenítést illetőleg tett intézkedéseket, — kiki saját jól felfogott érdekében is, — pontosan és lelkiismeretesen teljesítse; másrészt köztudomásra hozza, hogy a fertőtlenítés aként fogantassék, hogy az árnyékszékbe, pöczegődrökbe, — és pedig kisebb családok által használt árnyékszék és pöcze tartányokba $\frac{1}{4}$ -ed kiló, — nagyobb családok, vagy közintézetek által használt — vagy közhelyeken létező említett tartányokba pedig $\frac{1}{2}$ -ed kiló, 4—6 liter vízben feloldott vasgálicz n a p o n k é n t, ezen kívül pedig ugyancsak a fentebb meghatározott mérvben, vagyis a család nagyobb vagy kisebb voltának megfelelőleg $\frac{1}{4}$ -ed avagy $\frac{1}{2}$ -ed kiló, s a fentebb említett mennyiségű vízzel jól elvegyített 60%-os nyers carbol h e t e n k é n t egyszer, — és pedig a hatósági ellenőrzés hatályosabb eszközülhetése érdekében a hét esütörtök napján öntessék bele. A közintézetek által használt, vagy közhelyeken létező árnyékszékbe pedig mindenkor $\frac{1}{2}$ kiló carbol öntendő. A szennyviz levezető csatornák és a kapuk alatt kivezető folyárok pedig n a p o n k é n t és h e t e n k é n t a szükségnek megfelelő mennyiségű vasgálicz — illetve carbol oldattal fertőtlenítendő. Végül köztudomásra hozza a városi tanács, hogy a fertőtlenítésnek az előírt módon és időben elrendelt fogantatását, hatósági közegekkel ellenőriztetni, s

az azt nem teljesítők, a fennálló törvények és szabályrendeletek teljes szigorával fogja sújtani. — Szatmárt, a városi tanácsnak 1892. szept. 3-án tartott üléséből. Bőszörményi Károly, kir. tan., polgármester.

— **A fekete tábla.** Mint általánosan tudva van, azon házakra, a melyekben ragályos betegség van, a rendőrség figyelmeztető táblát függeszt ki, hogy a beteget látogatni tilos. Ez magában mind jó volna, ha hallgatnának az intő szóra. E napokban tapasztaltam, hogy ez mind csak irott malaszt, sőt arról győződtem meg, hogy a tábla nem intő, hanem csalógató úgy a felnőttekre, mint a gyermekekre nézve, amennyiben számosan jártak a beteg látogatására; a kis beteg difteritiszben csakugyan meg is halt s még ekkor sem jutott eszükbe a házbeliéknak a látogatókat visszaküldeni. Ily eljárás mellett a ragály továbbterjedése biztosítva van, azért felhívjuk a városi főorvos ur figyelmét s kérve kérjük, hogy hatáskörében szigorúan intézkedjék, ha másképen nem lehet rendőri felügyeletet kell teljesíteni az inficiált ház előtt.

— **Az erdélyrészi kárpát-egyesület** szept. 25. és 26-án a turi és tordai hasadékokhoz, Tordára, a Berkeszpataka völgyében levő vizekhez, Toroczkora és a Székelykőre Kolozsvártól kiindulól két napos, igen változatos programmal országos kirándulást rendez, mely az egyesület összes tagjait és az érdeklődőket tisztelettel meghívja az elnökség. — Tudnivalók. 1. A kirándulás összes költségeire minden egyesületi tag 7 frt 50 krt tartozik a jelentkezés alkalmával fizetni. Nem tegok 9 frt 50 krt fizetnek. Ez összegben a két napi fuvar, szállás, hangverseny, turista ebédek és reggelik ára van beszámítva. 2. Jelentkezéseket elfogad szept. 19-éig bezárólag Radnóti Desző központi főtitkár (Belkirály-u. 22.) A jelentkezés alkalmával a részvételi díj azonnal lefizetendő, melylyel szemben a jelentkező részvételi jegyet kap.

— **A hirdetések haszna.** El lehet mondani, hogy az üzleti élet mozgató ereje a hirdetésekben rejlik. Elismerik ezt a szellem emberei, valamint e milliomosok és a nagy üzletemberek is. Bornum: „A nyomdafestéken át vezet az ut a „gazdasághoz.“ J. J. Astor maga bevallotta: „Gyakori és állandó hirdetések hozták nekem azt, a mivel bírok.“ A J. Stewart azt tanácsolta fiának: „Fiam, oly emberekkel csinálj üzleteket, a kik hirdetnek és soha sem fogsz veszíteni!“ Franklin Benjamin igen találóan mondta: hogy tudhatja a világ, hogy valaki valami jóval bír, ha azt nem hirdeti? Vanderbil az amerikai milliomos szerint: „a hirdetés az üzletre nézve az, a mi a gőz a gépre nézve, a mozgató erő.“ Legmesszebb ment Bonnera hirdetések hasznos voltának elismerésében. „Mindazt, — ugymond, — a mivel bírok, világhírű nevet, millióimat, nemesek egyedül az üzlet vezetés reálitásának köszönöm, hanem 99/100-ad részben a hirlaphirdetések hatalmának. Ama meggyőződésre jutottam, hogy manapság a hirlaphirdetés hatalmas nélkül egy üzlet se lendülhet föl és nem lehet jövedelmező.“

— **A „Pázmány-sajtó“-ban** egy géptanuló fölvétetik.

Irodalom.

— **Bourdoulou és Massillon** nyomán készült „Egyházi sz. beszédek“ II. füzetére

előfizetési felhívás. — Midőn folyó év tavaszán nyilvánosságra hoztam az idézett két hatalmas francia szónok szellemében készült „Egyházi szent beszédek“ első füzetét, azon czél lebegett szemem előtt, hogy a nagy terjedelmű művekből gondos tanulmányozással egy fél óra alatt elmondható beszédeket alakítsak, felölelve e classicusokból minden megragadó, szép eszmét, megkapó szónoki fordulatot, gyakorlati haszonnal járó tanulságot, hogy tartalmuknak szoros logikai összefüggésével, az irány egyszerűségével, világosságával és tömörségével egy kerek egész alkossak, mely által elősegítem a betanulást s megadjam a szónoki fellépésnek azt a nyugodtságot és határozottságot, mely a siker első elengedhetlen feltétele. — Elhatároztam akkor, hogy ha az első füzet főtiszt. paptársaimnál szives fogadtatásra talál, működésemet folytatni fogom és egy teljes évfolyamot bocsátok rendelkezésükre. — Ime-amit reméltem részben teljesedésbe ment. Beszédek mindenféle általános tetszésben részesültek, s a kritika a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott felőlők. Ez adta meg az ösztönt, hogy a megkezdett uton tovább haladjak, az irodalmat pártoló paptársaim támogatása pedig lehetővé tette, hogy sajtó alá bocsássam egyházi sz. beszédek II-ik füzetét. melyre most ezennel előfizetési felhívást hirdetek. A II-ik füzet 6 és fél nagy ivnyi terjedelemben 13 vasárnapi sz. beszédet tartalmaz, tiszta nyomással csinos izléses kiállításban. Mindkét füzetben összesen 27 sz. beszéd van, melyek közül husvét vasárnapjától pünkösdig, és pünköszt után XVII-ik vasárnaptól advent VI-ik vasárnapjáig bezárólag minden egyes alkalomra található sz. beszéd. Midőn a főtiszt. papság pártfogását továbbra is kérni bátorkodom, egyúttal tudatom, hogy megrendeléseket, miután a nyomtatást nagy számban eszközöltem, még az első füzetre is elfogadhatok. Egy-egy füzet ára 60 kr., vagy két sacrum elvállalása. Mély tisztelettel Szatmárt, szeptember 14-én 1892. Szalay Sándor székes-egyházi hitszónok, tanítóképezdei tanár és lelki igazgató.

— **„Pestmegyei Hirlap.“** Szives tudomására hozzuk az olvasó közönségnek, hogy a „Pannonia“-czéggel bejegyzett saját nyomdánkban készülő, eddig hetenkint kétszer megjelenő „Kecskemét és Vidéke“ cz. társadalmi s közművelődési hetilapunk október 1-sőtől kezdve megnagyobbított alakban, hetenkint háromszor „Pestmegyei Hirlap“ czímen jelenik meg s képviselni fogja egész Pestmegye társadalmi és közművelődési érdekeit. — A szerkesztőség.

— **Ásványtan.** Dr. Sztéryni Hugó, az ismert szakíró, legujabban ismét becses tankönyvvel lépett a nyilvánosság elé. Egy a polgári iskolák számára való ásványtant írt, mely tárgyat oly élénken, annyira gyakorlati szellemben adja elő, hogy a tanulók valóban kedvvel fogják forgatni. Emeli a könyv értékét az a 67 kivétel nélkül kifogástalan illusztráció is, mely a szövegbe van illesztve. A szép nyomású, csinos könyv ára 60 kr. Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) udvari könyvkereskedés kiadása.

— **Német nyelvtanok.** A német nyelv megtanulására való grammatikusok közül egy sem tett szert akkora elterjedtségre, mint a Ney Ferencz-féle, melyből már tizenhat kiadás fogyott el. Az előttünk levő tizenhetedik kiadás teljesen át van dolgozva; az előadás módszere — az Ollendorf-féle — nem változott ugyan, hanem a szabályok

formulázása sokkal szabatosabb, a példatár is sokkal gazdagabb lett. Ára 1 frt; kiadják Wodianer F. és Fiai. A ki ennél is rövidebb tankönyvből akarja a német nyelvet megtanulni, annak ajánlható az Ahn-Erényi „Gyakorlati Tanfolyama” a német nyelv gyors, alapos és könnyű megtanulására. Ára 60 kr.

Különfélék.

— A katolikusok üldöztetése

Poroszországban világosan megmutatta, hogy elnyomni az egyházat annyi, mint tág kaput nyitni a korrupciónak, a hitetlenségnek, a legféltelenebb szabadosságnak. Ennek bizonyítására magukra a protestáns lapokra hivatkozhatunk. Így például 1873-ik év májusában az „Evangelikus egyházi Ujság” ezeket mondja: „Ime lássátok, hová érkezünk! A kritika terén Strauss-ig, a szkeptikusig; a természettudományok terén Vogtig, a materialistáig; az egyház terén a legellenléteseb protestáns rendszerek tömkelegéig; a szocializmus terén az internacionális; a tőzsdei szélhámosság terén a legundorítóbb erkölestelenségig és minden isteni és emberi tekintély megvetéseig. Nincs már a lakosság többségében sem hit, sem vallás, sem erkölcsösség!”

— **De Amicis Ödön a szocializmusról.** De Amicis, a hirneves olasz író a turini egyetemi körben legközelebb felolvasást tartott a szocializmusról. Felolvasásában kimutatta, hogy a szocializmus önmagában véve nem veszélyes, sőt, ha a mozgalom jól van vezetve — épen a rend legerősebb támasza. Gladstone azt mondta a munkásoknak: „Önök lesznek a világ urai!” — Megemlékezik ezután még Manning kardinálisról és a munkás osztály egyéb jótévedőiről. Azt mondja, hogy a szocializmus az idil virágos mezőjéről a gyakorlat rögös terére került ki és hogy mindnyájunk közreműködése szükséges a győzelemhez. A nép minden följajdulására azzal válaszoljunk, hogy azonnal kutassuk és tanulmányozzuk a bajt, a mely a fájdalomra okot adott, hogy a szenvedőket a segítség reménye megvigasztalja. Felolvasását így végzi: „Tanulók! A tiétek az a remény, hogy látni fogjátok az új, jótékony nap fölkelését. A tiétek, kik büszkén és megelégedéssel mondhatjátok el: Oly epedve vártuk! Oly szívszakadva óhajtottuk!”

— Magyarország aranytermelése.

A pénzügyminiszter részéről a valutarendezés ügyében összehívott szakértekezlet tagjainak rendelkezésére bocsátott statisztikai adatok harmadik táblája kimutatja aranytermelésünket az 1865—90. években. Aranyat a kincstár és magánosok termelnek. A kincstár termelése kevés változással csökken, míg a magánosoké szerény mértékben emelkedik. Az 1890. évi összes termelés 2131,3 kilogram arany volt, a mi körülbelül 3 millió o. é. forint értéknek felel meg. A kimutatott 25 év összes aranytermelése pedig 43.606,3 kilogram arany volt, 76,424,013 frt értékben. Ez adatokkal szemben felmerül a kérdés, hogy nem lehetne-e módot találni arra, hogy az országban termelt aranyat ne vigyék külföldre. Az aranyvaluta behozatala után nagy szükségünk lesz az aranyra, hogy készleteink meg ne esorbuljanak és így természetesen semmiféle alkalmat nem szabad elmulasztani az aranykészlet szaporítására.

Hasznos tudnivalók.

A cholera és az éghajlati magasság. Dr. Koch egy alkalommal oda nyilatkozott, hogy a cholera a lapályokon fészkel. Ennek czáfolatául a szt.-pétervári lapok fel-említik Schuscha várost, a mely daczára, hogy 6000 lábbal fekszik magasabban a tenger színénél, a cholera legirtóztatóbb dühöngésének a színtere. Ugyancsak orosz lapok írják, hogy a cholera mindenféle orvosi kezeléssel daczol, de az absolut tisztaságon és szigorú fertőtlenítésen tökéletesen megtörik az ereje.

Miként forrasztunk fémeket üvegre vagy porcellánra. Ezen, különben igen érdekes művelet végrehajtásánál, kenjük be az üveg helyét, melyet fémmel akarunk összeforrasztatni, kamilla olajba kevert clorplatinnal. Hogy az olajt, — mely e műveletnél semleges szerepet játszik — eltávolítsuk, hevitsük az üveget gyenge piros szénig. A platin réteggel bevont üveget most tegyük szénsavas réz-fürdőbe és öntsük össze az elektromos telep negatív sarkával. Az áram megindítása után meglehetősen vékony rézrét fog a platinra rakódni, mely arra nagyon erősen tapad. Az ily módon kezelt üveg horgonnyal vasra, rézre, bronzra, platinra, szóval horgonnyal forrasztható bármely fémmel összerasztható. A platin-réteg helyett ezüstöt is használhatunk, azonban az előbbi tartósabb.

A sokáig üresen álló boros hordókat, a hordók conserválása czéljából s hogy u. n. száraz izü ne legyen majd későbbben, vízzel szokták megtölteni. Csak hogy ennek meg az a hátránya van, hogy a víz, ha sokáig áll a hordóban, megposhad, bomlásnak indul, mi nem sokkal kellemesebb a bortermelő gazdára nézve, mintha a hordók az egész idő alatt szárazon állottak volna. Fontossággal bír tehát a gazdára nézve, hogy egy oly szer birtokában legyen, mely a vizet hosszú ideig való állás mellett is megóvjá a felbomlástól. Erre némelyek az egyszerű kénsavas meszet, mások pedig a kettős kénsavas meszet ajánlják. Mi az utóbbit találjuk czélszerűbbnek; mert az előbbi csak azon esetben van kellő hatással, ha valamely erősebb szabad savat is adunk mellé a vízbe; míg az utóbbinál ez nem szükséges, bár kétségtelenül itt is előmozdítja a szer hatását; hozzájárul még ehhez az, hogy az egyszerű kénsavas mesz gyárilag nem is állittatik elő elég tisztán. Az ajánlott szer alkalmazásánál a vizet előbb valamely savval, például kénsavval, meg kell kisé savanyítani s azután önteni belé a kettős kénsavas mesz oldatát. Miután 0,03—0,01% kénsav-tartalom elegendő arra, hogy minden rothadásnak elejét vegye: ennél fogva egy-egy hektoliter vízbe mintegy 500 cm.³ kell az említett oldatból önteni. A kénsav, melyet előzőleg a vízbe öntünk, legfeljebb $\frac{1}{20}$ liter legyen, melyet előbb 2—3 liter vízben kell óvatosan feloldani és csak azután a hordóba önteni. Lehet azonban a vizet egész egyszerűen megkénegezni, ami szintén megóvjá azt a poshadástól. Használhatni e czélra a salicylsavat is, melyből 20 gr.-ot kell egy hektoliter vízbe tenni. Ha a hordókat ismét használatba vesszük, elég, ha azokat meleg vízzel jól kimossuk, hogy a salicylsavnak nyoma is eltűnjön belőlük.

— **Szedjük fel a férges gyümölcsöt!** Sokszor halljuk a panaszt, hogy a termés nagy része férges s lehull a fáról. A mint saját tapasztalatunk után is állithatjuk,

a panasz nem alapteljes. Miután pedig a férges gyümölcs értékének kilencz tized részét elveszti, saját érdekünk is megkívánja, hogy tőlük lehetőleg védekezzünk. Tudjuk azt, hogy a férgességet egy kukac okozza s midőn a gyümölcs a fáról lehull, ezen kis kukac ezt megéri s kibújik a gyümölcsből, hogy aztán további szaporodását végezze. Ezt bevárnunk nem szabad, hanem a lehullott férges gyümölcsöt mindennap össze kell szedegetni s vagy feletetni sertéseinkkel, vagy bármikép más módon értékesíteni. Minden körülmény közt azonban rajta legyünk, hogy a kukac ki ne bujhassék s így szaporodását meggátoljuk. Azért melegen ajánljuk, hogy a lehullott férges gyümölcsöt ne hagyjuk napokig a fa alatt, hanem felszedve, távolítsuk azt a fától el.

Apróságok.

— Megengedi édes apám, szól a jogász az apjához, hogy egy számrejtvényt adjak fel?

— Csak rajta édes fiam! biztatja az öreg.

— Tegyük fel hát, hogy tárczájában 100 frt van és én kérem, hogy adjon nekem abból 50 frtot. Mennyi marad ott még?

— Száz forint édes Jancsi fiam! szól az apa olyan komolysággal, hogy a Jancsi gyerekeknek elment a kedve vagy egy hétre a számtani feladványoktól.

Forró nyári napon a szundikáló földbirtokos orrára egy légy száll s ott el kezd sétálgatni.

A földbirtokos elüzi onnan, de a szemtelen állat megint csak visszaröpül.

Dühösen kiált fel arra a türelmét vesztett gazda:

— Ez mégis csak disznóság! Négyezer holdas birtokom van s ez a szemtelen légy nem talál rajta más helyet, mint az én orromat!

Furcsa. Ha a németek hangversenyen vagy színházban vannak és valami megtetszik nekik, akkor „dacapo-t” kiáltanak olaszul. A francziák ily esetben latinul mondják: „bis”, az angolok ellenben francziául: „encore.” — A németek franczia (Réaumur), az angolok svéd (Celsius) és a francziák német (Fahrenheit) hőmérőt használnak.

A kis ellenőr. Urnő: „Tessék ügyvéd ur, vegyen még egy darabkát.” Ügyvéd: „Nagyon köszönöm lehetetlen, már kettőt ettem meg.” — Zoltán: „Nem igaz mama, már négyet evett, megolvastam.”

Czigány példaszók: A világ olyan, mint a garádics, egyik fölmegegyen, a másik lejő rajta. Jobb a számár, ha rajta ülsz, mint a ló, ha levet. A ki hízolgőre hallgat, olyan, mint a korszó: meg lehet fogni a fülénél. Mily kevéssé böles az ember, ha a szerencse elhagyja. Egy ember is vizre viszi a lovat, de 20 sem képes megitatni, ha nem szomjas. Ne öld meg a méhet, mert az is czigány: sorra járja a virágokat s udvarol, szépet mond nekik, mint a mi anyánk, mikor jósolgat az asszonyoknak. Ne bántsd a varjút, az is fekete vér, mint a czigány; ne bántsd a csigát, czigány az is, mert hátán czipeli a sátorát, mint a mi nagyapánk.

Szatmár-Németiben

1892. évi szept. hó 14-én tartott heti vásári
piaczi árak következők, métermázsánként:

Tiszta buza	6 frt 80 kr.
Rozs	4 frt 60 kr.
Árpa	3 frt 80 kr.
Zab	4 frt — kr.
Tengeri	4 frt 40 kr.
Kása	10 frt 70 kr.
Tarka	3 frt 50 kr.
Repeze	10 frt 30 kr.
Krumpli zsákja	1 frt 20 kr.

LITTE CZKY és REIZER

könyv- és papirkereskedése
Szatmáron.

Az iskola év alkalmából ajánljuk
a n. é. közönségnek szíves figyel-
mébe gazdagon felszerelt

könyv- és tanszer raktárunkat.

*Mindennemű iskolai-, tan-
és vezérkönyvek, papír-, író- és
rajzszerkek, valamint irodai- és
iskolai eszközök dús választéka a
legjutányosabb árak mellett.*

Vidéki megrendelések a
legnagyobb pontossággal és figye-
lemmel eszközöltetnek; nagyobb ren-
deletnél a posta vagy fuvarbért mi
viseljük.

A n. é. közönség megkereséseit
szolgálatkészen várva vagyunk

Szatmár, 1892. aug. hó.

kiváló tisztelettel

Litteczy és Reizer.

könyv- és papirkereskedők.

Van szerencsénk a nagyérdemű közönséggel tu-
datni, hogy magánosok részére is bárminemű

CZEMENT-BETON MUNKÁKAT

nevezetesen: **burkolási, szárazzátételi és esa-
tornázási** munkákat elvállalunk és azt már itt működő
munkásainkkal, **saját szabadalmazott rendsze-
rünk** szerint foganatosítjuk.

**Csinosság és tartósságért, jutányos ár
mellett,** kezeskedik a czég ösmert régi jó hirneve.

Szóbeli felvilágosítással szolgál a helybeli

WALLON HENRIK

czég, írásbeli megkeresésekre pedig az alólirott czég kész-
ségesen válaszol.

Szatmár, 1892. június havában.

Tisztelettel

Melocco Testvérek

vállalkozók saját rendszerű czement-beton építkezésekre

Budapest, Hatvani-utca 19.

16—

A közeledő Mindenszentekre

SIRKŐ
RAKTÁROMAT

ujból dusan rendeztem be, úgy a választék, mint
a munka csinos kivitetele tekintetében a legna-
gyobb igényeket képes vagyok kielégíteni.

A n. é. gyászoló közönség b. pártfogását
kéri

kiváló tisztelettel

15—

KEMÉNY ARNOLD

sirkőraktára

SZATMÁRON

a „Korona“ szállodával szemben.

Saját termésű, hamisítatlan

VÖRÖS Ó-BOR

négy hektoliter, eladó. Bővebb
értesítés a Pázmány-sajtó he-
lyiségében.

Szirmay-utczán a régi rezidenczia
épületben az

EMELETI SZOBÁK

november 1-től bérbe kiadók. Érte-
kezni lehet a püspöki konviktus ház-
főnökével.

Egy jókarban levő tűzmentes

WERTHEIM-LÁDA

jutányos áron eladó Szinérváralján a rom. katho-
likus egyháznál.